

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

‹ *Was I born with something broken or did it break later?* ›

Bespreking van

Gustavo Dessal (2015). *Surviving Anne — A novel*. Londen: Karnac Books. ISBN 978 17 8220 3223, 276 pp., £14.64

LIEVE LEUNENS

Gustavo Dessal is geboren in 1952 te Buenos Aires. Sinds 1982 woont hij in Madrid. Opgeleid in Argentinië en Frankrijk tot lacani-aans psychoanalyticus, is hij het laatste decennium ook actief als schrijver van analytische fictie. Van zijn hand zijn recent verschenen: *Demasiado rojo*, *El retorno del pendulo* met Zygmunt Bauman, *Clandestinidad* en *Micronesia*. Deze korte boekbespreking is een inleiding voor de lectuur van zijn meest recente novelle: *Surviving Anne*. Het boek is omhuld door een grotendeels zwarte kaft, met een rood-gekapte wiegje op het voetpad tegen een witte getegelde achtergrond. En op de witte achtergrond is graffiti in sepia, die, althans voor mij, onleesbaar blijft. En niemand die het wiegje wiegt of duwt, en steeds komt bij me de vraag op: ligt er een kindje in dat wiegje? De twee hoofdpersonen in deze novelle zijn Anne en Dokter Palmer. Anne is een Joodse vrouw met ernstige psychische moeilijkheden wier ouders een Nazikamp overleefden. Zij leeft gescheiden van haar man en dochters, van wie er één een eetstoornis ontwikkeld heeft. Haar moeder is haar oorlogsverleden nooit te boven gekomen en bleef voor Anne emotioneel onbereikbaar. Anne heeft een afgesplitst lichaamsbeeld van zichzelf gepersonifieerd en er een jongensnaam aan toebedeeld: Norman. Hij is haar steevaste en ook enige gezelschap met wie ze vele conversaties heeft en met wie ze steeds samen Kerstmis doorbrengt in een hotel, alwaar men zonder met de ogen te knippen een feestmaaltijd voor twee serveert.

Anne loopt steeds rond met een aantal gevulde zakken en boodschappentassen waarin ze vermoedelijk haar hele inboedel stopt, maar waarvan de inhoud nooit ont-huld wordt. De tweede hoofdpersoon is Dokter Palmer, haar psychotherapeut. Hij is een gesprekstherapeut die met Anne werkt zonder echt specifiek structureel kader. Hij neemt 's nachts de telefoon op als ze belt, ze komt en gaat een beetje wanneer ze dit wil, alleen de plaats van de therapie ligt vast en is steevast zijn kantoor. Deze laagdrempelige setting die toch grotendeels ›à la demande‹ van Anne werkt, komt vermoedelijk tegemoet aan haar grote behoefte aan houvast die zij ontbeert in haar persoonlijke omgeving. In de novelle worden de sessies verhaald, hoewel ik bij het gebruik van het woord sessie enige aarzeling voel, juist door het ontbreken van het kader. Het moet gezegd worden, deze auteur tart de grenzen van mijn wellicht te zeer structureel analytisch aanvoelen. Het zeer soepele kader weerspiegelt zich tevens in het begin van elk hoofdstuk, waar ik toch steeds even tijd nodig heb om te ontdekken wie er nu juist aan het woord is. Ook Annes ouders, de supervisor van dokter Palmer, een aantal van zijn collega's en enkele andere patiënten maken deel uit van het boek. Maar vooral in die mate dat zij toelaten Annes en dokter Palmers beleving van de soms zeer ingrijpende life-events invoelbaar te maken. Annes lijden onder het verstoten zijn door haar dochters, het wantrouwen naar haar vroegere echtgenoot toe, het oorlogsrelaas van haar beide ouders waarin zij overleefden op een mensonterende wijze in een wetteloos en rechteloos geworden leefwereld, de immer emotioneel onbereikbare moeder die tijdens de therapie overlijdt, de onverwachte en bruuske moord op een collega van dokter Palmer: al deze facetten worden gekleurd door Annes intense gevoelswereld die zij enkel kan exploreren in de sessies met dokter Palmer, die vooral in het begin van het boek haar enige intermenselijke contact is, haar imaginaire compagnon Norman terzijde gelaten. Waar

Anne bij de start van de therapie chaotisch en verward overkomt mede door geneesmiddelen- en alcoholmisbruik, zijn het toch vooral de vele schakeringen van diepe wanhoop, absolute eenzaamheid en het donkere gevoel verworpen te zijn door een wereld waarin ze zich niet thuis voelt, die resoneren. Dokter Palmer en zijn gesprekskamer zijn haar toevluchtsoord, de sessies de analytische ruimte waarin ze werkt, toetst en houvast vindt. Anne wordt geleidelijk steviger en coherenter. Geleidelijk brengt ze meer structuur aan in haar dagelijks leven en op een gegeven moment herneemt ze het werk waar ze, tot haar verbazing, met openheid en steun wordt ontvangen. Iets wat in haar voorheen duistere, paranoïde leefwereld onmogelijk leek. Op een cruciaal moment in de therapie zegt Anne met vreugde een baby'tje te verwachten. Ze heeft een babypopje gekocht dat geprogrammeerd is om alle primaire behoeften aan te geven en dat continue zorg vereist voor het invullen van deze behoeften. In de analytische overdrachtsrelatie lijkt het alsof Anne een echte zwangerschap doormaakt, ze gaat zelfs met een smoesje naar de prenatale gym. Wie de vader is van dit <kindje> komt niet ter sprake, maar zeker is dat dit <kindje> een intiem geheim is dat ze deelt met dokter Palmer. Een babypopje als transitioneel object? Staat dit <baby'tje> symbool voor de vroege moederkind-relatie die emotioneel nooit ingevuld werd? Wordt

de geparentificeerde Anne gesymboliseerd of is het een symbolisch herstel van Annes verstoorde relatie met haar kinderen? Of misschien is dit babypopje haar personificatie van de vrucht van de therapeutische arbeid? Als het babypopje er eenmaal is, heeft Anne haar handen vol aan de liefdevolle zorg voor dit popje. Niettemin blijft het een popje, dat geprogrammeerd is, voorspelbaar dat een waarachtig intermenselijk gebeuren niet kan nabootsen en dat vooral niet groeit zoals een echt kindje wel doet. De therapie wordt beëindigd op initiatief van dokter Palmer en ik vraag me af of dit niet te vroeg is. Anne is vrij stabiel, ze werkt terug en heeft nu een symbolisch popkindje waar Norman zelfs af en toe een beetje jaloers op is. Haar intermenselijke contacten blijven echter stroef en de relaties met haar geliefden worden niet hersteld. Een tijdje na de therapie, ontmoet dokter Palmer Anne bij toeval in het park. Ze zit op een bank, omringd door al haar zakken en boodschappentassen. Ze merkt hem op en met een brede glimlach zegt ze: <ik heb mijn baby'tje nog>. En ik denk terug aan dat rode wiegje op de voorflap: ligt er een kindje in dat wiegje en misschien ook een fopspeen? Deze novelle noopt mij niet tot evalueren. Bij nader beschouwing heb ik me laten beroeren, ontroeren. *Surviving Anne* brengt me aan het zingen met lichtjes tintelend getuile lippen.